

MUNI JOHN FORD

U 3 V

Mgr. Radomír D. Kokeš, Ph.D.

Podrobný program a téma kurzu:

„JSEM JOHN FORD. TOČÍM WESTERNY,“ představil se tento mimořádný filmař při jedné poněkud nepříjemné příležitosti. Třebaže však vskutku točil westerny, nebyl příliš přesný. Z onoho bezmála půl druhého sta filmů, co během své kariéry režíroval, totiž tyto tvořily přibližně třetinu – a z nich značná část vznikla na samém (němém) úsvitu jeho obdivuhodné kariéry. Jak ale uvidíme sami, mezitím se John Ford podepsal pod řadu mimořádných filmů komediálních, psychologických, politických, soudních, kriminálních, společensko-kritických nebo válečných – a dokonce i několik významných snímků dokumentárních, natočených doslova v samém centru probíhajících bitev druhé světové války.

Není ovšem překvapivé, že právě na své westerny byl hrdý. Působivá fordovská přehlídka by se totiž dala sestavit i výhradně z nich... aniž by svého diváka unavila. Ford totiž přistupoval k westernu jako k inspirativnímu interpretačnímu rámci, který mu umožnil uchopit nebývale širokou škálu východisek, situací, problémů, námětů a příběhů. Nikdy se neopakoval, vždycky jej objevil z nové perspektivy a pro nové perspektivy. Takovou přehlídku nicméně během našich podzimních setkání neuvidíme – a naše minoritní westernová zastavení budou ve vztahu ke svému žánru spíše netradiční, revizionistická, odvážná a vlastně nepříjemně kritická.

Nás totiž bude (za všech okolností strhující) vypravěč John Ford zajímat v širším měřítku, kdy budeme diskutovat a sledovat filmy rozkročené napříč žánry, obdobími, třídami, náladami, prostředími, kontinenty, společenskými pozicemi i filmařskými přístupy. A třebaže začátek i závěr naší retrospektivy nás opravdu zavedou do amerických dějin devatenáctého století, pokaždé se tak stane s jiným akcentem (právní, morální, psychologický a politický) a s výraznými, leč komplikovanými mužskými postavami... reprezentujícími různé postoje k americké historii i mýtu.

Úvodní dva filmy budou spojené s osobností i mýtem o Abrahamu Lincolnovi, leč pokaždé z nečekaného úhlu pohledu, protože v MLADÉM LINCOLNOVI (Young Mr. Lincoln, 1939) je budoucí prezident teprve začínajícím právníkem a v ZAJATCI OSTROVA ŽRALOKŮ platí pouze za vedlejší postavu a obecnější symbol, neb tento nenápadný, nicméně pozoruhodný film posouvá svoje ohnisko žánrově méně čitelnými směry.

MUNI JOHN FORD

U 3 V

Mgr. Radomír D. Kokeš, Ph.D.

Semestr pak sice uzavře dvojice westernů, leč westernů vzdálených hodnotové jednoznačnosti, romantický mýtus Západu spíše ironizujících než následujících, stavějících na charakterově nejen komplexních, ale i komplikovaných mužských postavách: STOPAŘI (The Searchers, 1956) s Johnem Waynem a MUŽ, KTERÝ ZASTŘELIL LIBERTYHO VALENCE (The Man Who Shot Liberty Valance, 1962) s Jamesem Stewartem a Johnem Waynem.

Mezi touto čtveřicí výsostně amerických filmů jsem se nicméně rozhodl dramaturgicky vmezeřit čtveřici snímků, kde je méně dominujících mužských individualit a do popředí vystupují spíše komunity, sociální realita, komplexní morální dilemata – či neortodoxní romance. Reprezentují onu evropskou stránku Fordovy osobností, silnou příslušnost k irské komunitě a tradicím – přičemž hned dva příběhy se odehrávají v irském prostředí (DENUNCIANT/The Informer, 1935; TICHÝ MUŽ /The Quiet Man, 1952), jeden je pojat jako paralela k irskému hladomoru (HROZNY HNĚVU/The Grapes of Wrath, 1940) a jeden... byl alespoň napsán britským autorem, co v Irsku dožil (BYLO JEDNOU ZELENÉ ÚDOLÍ/How Green Was My Valley, 1941).

Jinak řečeno, první dvojice filmů nás zavede do prostředí manuálně pracujících společenství a konkrétních rodin v jedněch z nejdůležitějších amerických filmů čtyřicátých let, vpravdě mimořádných děl na polích sociálního dramatu i černobílé filmařiny: syrová adaptace Steinbeckova románu o dopadech hospodářské krize v HROZNECH HNĚVU a jen zdánlivě nostalgické, leč podobně trpké generační drama BYLO JEDNOU ZELENÉ ÚDOLÍ na pozadí proměňujícího se velšského městečka na přelomu dějinných etap. Druhá dvojice pak nabídne irsky drsný, morálně alegorický obraz pomsty v DENUNCIANTOVI – a irsky nevybíravou, ovšem skrznaskrz romantickou variaci na ZKROCENÍ ZLÉ ŽENY v TICHÉM MUŽI, jednom z tvůrčových vůbec nejhravějších filmů.

Věřím přitom, že jakkoli naše fordovská přehlídka nezasahuje do podobně plodné němé éry jeho kariéry a nevyhnutelně vynechává řadu jiných důležitých westernů, nabídne napříč osmi filmy dostatečně reprezentativní průřez poetikou, tématy a rukopisem jednoho z nejvýznamnějších filmařů americké historie. Vyznamenaného válečného hrdinu, držitele sedmi Oscarů (pěti za režii a dvou za dokumentární filmy), ohromně talentovaného umělce – a zatraceně komplikovaného a nepříliš citlivého chlapíka, který ovšem dokázal půl století točit neuvěřitelně citlivé filmy.